

Fritze Lyre

maj 1998

Jeg var 2 måneder, da familien flyttede ind i villa "Arnak", og skønnere omgivelser fandtes ikke.

Far havde fået sin uddannelse i Tyskland og blev tysk konsul i 1931. Det blev yderst ubehageligt, da krigen kom. Jeg var en lille pige på 6 år og husker stadig, da far skulle modtage tyske officerer i "Arnak". Jeg kan endnu høre, når de slog hælene sammen, da de blev modtaget af mine forældre. Min mor var rødglødende af raseri. Der var sikkert mange ting, far måtte døje. Jeg ved, der var meget besvær med at få far trukket væk fra den menage. I 1941 kaldte mor på os børn. Vi skulle modtage far med en kæmpe buket røde og hvide nelliker, og far satte sig ned med tårer løbende ned ad kindeme og bare sige: "Åh, nu er jeg gudskelov ude af det". Det havde været meget besværligt at komme af med titlen. Det var ikke et eftertragtet job under krigen, og NAZIST var far bestemt ikke, men vi fik vagter i haven. En nat vågnede mor ved lyde, og hele "Arnak" var oversmurt med DNSAP. For at vi børn ikke skulle opdage det, gik min mor ud og fjernede det med stærke sager (benzin?) og med "hold nu fast" en cigaret i munden. Til sidst blev det for farligt at bo der, så vi flyttede ud på vores lille gård "Pinds Mølle" ved Hørning. Den dag universitetet blev bombet, blev vi taget ud af skolen. Vi fik så en privatlærerinde, Bente Holst, der var datter af boghandler Holst. Far cyklede hver dag ind til fabrikken i St. Poulsgade 25 i Århus. Det var en tur på 14 km. Vi lå i lag ude på "Pinds Mølle" og fejrede befrielsen.

Før vi flyttede ud på "Pinds Mølle", tog min bror og jeg med rutebilen, der holdt ved rundkørselen i Skåde Bakker. Den kørte derfra kl. 6:50, kørte så til Skåde og vendte og var ved rutebilstationen kl. 7:30. Derfra var der 1/2 times spadseretur til Elise Schmidts skole.

Det er et stort spørgsmål, om det var Skovgaard eller Broksgaard, der var den mest populære chauffør. Når vi skulle hjem fra skole under 2. verdenskrig, gik bussen som regel i stå på Frederikshøj bakken. Så måtte chaufføren ud at røre i gasgeneratoren. Bilen kørte på træ, der blev omdannet til gas. Generatoren sad bag på bilen. Når det var klaret, kunne vi køre igen. Jeg var hjemme klokken ca. 15. Det var en lang skolevej, men vi tog ikke skade af det. Chaufførerne var altid meget tålmodige. Min lillebror kom altid 1/2 km. efter mig - eddikesur; men Broksgaard ventede altid. "Nåh, bette Niels, kneb det med at komme op?"

Mors børnelammelse bevirkede, at hendes ene arm hang slapt ned, og derfor gik hun altid med langærmede kjoler, og hun følte nok en vis bitterhed ved sin skæbne. Hun kunne bl.a. ikke køre bil, men ellers var det utroligt, hvad hun kunne med sin venstre arm. Bare det at se hende løfte en tung jerngryde væk fra komfuret ved hjælp af hoften. Vi børn lagde ikke mærke til alt det, hun kunne, men det gjorde omgivelserne.

At mor var en skrap dame, er jeg sikker på, mange syntes. Men hun var en dejlig mor. Det har selvfølgelig pint hende, at hun ikke kunne lægge ble på os, men måtte have hjælp til at passe os. Vi havde bl.a. en australsk barnepige en tid. Vi blev passet i alle ender og kanter og havde utrolig kærlige forældre og et skønt barndomshjem.

Mor kunne i øvrigt cykle og spille lidt golf, og så var hun ekspert i at lave store skønne fester, hvor vi små sommetider fik lov at hilse på og kikke ned fra balkonen i havestuen. Mor var utrolig økonomisk og lavede lækker mad (fransk); men far ville hellere have almindelig mad. Det har jeg vist arvet. I dag råber alle på udenlandsk mad, men en god hakkebøf er lige mig. Der var god hjælp at få i gamle dage. Selv om mor kunne være streng, var hun alligevel uhyre god ved dem, der var ansat. Vi havde 2 stuepiger og 1 kokkepige ansat. Hovald Christensen serverede, pudsede sølvtøj, bonede gulve, passede fyret og andet forefaldende arbejde.

Det skønneste for mig var, når der var storvask i flere dage, så kogte kogekonen, fru Mortensen, suppe eller lignende til alle, der var med i arbejdet. Fru Christensen og fru Olsen kom, og inde fra byen kom Andrea og de tre gamle piger. Der stod de i røg og damp, indtil vi fik vaskemaskiner. Til at stryge havde vi en sød dame, der også hed fru Christensen. Mor hængte selv vasketøjet op. De arme piger slæbte tøjet enten ud på tørrepladsen eller op på loftet. Det var hårdt arbejde. Vi havde også fru ”sy” Sørensen, som reparerede tøjet. Ih, hvor var det skønt, og jeg elskede at få en snæver med alle. Som nygift tog jeg gerne ud og hjalp lidt til.

Til de store selskaber var der altid ekstra hjælp. Frøken Simonsen og fru Holm Petersen hjalp os meget. Fru Holm Petersen - det jern - gik aldrig, hun løb, om det så var med cykel op ad bakken ved Frederikskirken. Hun var også ude at hjælpe på gården ”Pinds Mølle”. Mærkeligt, ikke?

Gården var ikke noget særligt - andet end et tilholdssted under krigen. Vi havde bestyrer på, og derfra fik vi æg og kød. Puh! Store tøjkurve med kød. Det vendte sig i mig ved synet. Slagtekødet blev lavet til medisterpølse, blodpølse og meget andet. Den specielt hjemmelavede rødvinsspegepølse var skøn.

Vi havde også gartner med egen bolig. Efterhånden blev hjælpen mindre. Vi havde Gudrun og konehjælp, men det fungerede.

Vi havde en skøn tid på Fanø om sommeren, selv om det var lidt synd at rejse fra haven i den skønneste tid.

Dronning Alexandrine var ofte gæst hos os, når hun var på Marselisborg. Kronprins Frederik kom ofte om formiddagen iført shorts. Han var så flink. Han havde mange venner i byen. Hans søde kone, Ingrid, var kun med til middag en enkelt gang.

Der blev holdt adskillige krebseglider i vinkælderen, og selskabet morede sig.

Vi børn kom altid i første række for vores forældre. Vi to små var forkælede og måtte mere end de store. Der var en aldersforskel på 16 år mellem den ældste og den yngste. Vi var lykkelige, hvis far holdt foran skolen i X 25 og tog os med hjem, men kammeraterne kunne af og til være lidt misundelige. Min yngste bror Niels og jeg var tit med på køreture, hvor vi sad bag i bilen og kedede os, når vi skulle se på landsbykirker og kirkegårde. For et par år siden genså jeg kirkegården ved Frederikskirken. Den er meget smuk, og jeg synes, far havde fået sit ønske opfyldt.

Jeg stod far meget nær. Da han begyndte at blive syg, fortalte han mig, at han var begyndt at falde, når han gik ture i skoven. Jeg måtte ikke sige det til mor. Far fik Parkinson syge og blev stærkt forkalket, så vi måtte have en fast sygeplejerske. Sygdommen stod på i 10 år.

Min ældste datter Pernille husker villa ”Arnak” og især hyggestundene med sin mormor. For år tilbage havde hun sin lille datter med til Århus. De så ”Arnak” og Frederikke udbrød: ”Nej, mormor boede jo på et helt slot”.

Jeg har kendt mange af dem, der er beskrevet i ”Folk fra Skåde Bakker og Grumstolen 1996-1997”. Sammen med mine forældre og Carl Christensen har jeg været med til at samle ind til Frederikskirken. Min mor broderede meget til kirken.

Jeg husker nogle af dem, der boede i bakkerne samtidig med os. Borring boede helt nede ved skoven. Han kørte sneploven forspændt med heste op til villa ”Arnak”. Det var spændende, hvornår han nåede op til os, så far kunne komme ud til bilen. ”Byg om” Clausen boede nede på hjørnet over for dr. Gerdes. Bankdirektør Otto Hansen boede på toppen af Grumstolsvej. Der boede en gartner (vistnok Jørgensen), der hvor rundkørselen var, og hvor rutebilen holdt, O. Brammer boede i et andet hus ved rundkørselen. Huset kaldte vi sporvognen. Kruse boede lige over for Carl Christensen ved vejen op til dr. Ulrik. Apoteker Reimers hus var meget særpræget. Fru Lybæk boede på hjørnet, hvor Hovald Christensen boede, derefter var det redaktør

Martin fra Aarhus Amtstidende. I det næste hus boede tømrer Erik Hansen. Han kom meget hjemme hos os, bl.a. når det store juletræ skulle på plads i hallen. Sikke et postyr. Postmester Emborg var en fin gammel mand, og fru Emborg var elskværdigheden selv.

Min søster Helle Rømhild boede over for dem, og Helles børn reddede sig mangel en godbid i det yndige bindingsværkshus. Vores svoger Kay Rømhild var spejder. Hvert år kom 8. spejdetrop og blev beværtet med boller og varm kakao, som mor selv øste op. Festligt var det. I sensommeren 1942 enedes man i Højbjerg om at oprette spejdernes Højbjerg-Skåde trop og flok. Svend Lindberg blev tropsfører og Else Rømhild blev flokfører. Gruppen talte 8 spejdere og 24 ulveunger.

På den anden side lå dr. Sardemands sommerhus. Dernæst "Frø" Dreyers hus, som senere blev overtaget af guldsmed Poul Rasmussen.

Modsat vejen op til Hans Jansens Hjem boede hr. og fru Ærgaard med deres datter Ulla. Arkitekt Torkel Møller boede i det hus, der nu er Hans Jansens Hjem.

Min søster Helles hus lå i vores køkkenhave. Vi havde vores eget vandværk helt oppe ved aspargesbedet. Det var hyggeligt om aftenen at gå op og stikke asparges - så var der jordbærbedene, jernbanen og mergelgrave, hvor mor var panisk rædselsslagen for, at vi skulle gå over. Dernæst var gartnerboligen, hønsegården, pandekagehuset og den mest vidunderlige bonderosehæk. Desværre kunne rådyrene ikke lade dem være.

Jeg synes, det var en god ide at lave ejerlejligheder i "Arnak", ellers var det nok blevet spoleret; men den skønne rødtjørn, der stod nede ved søen er væk, men grunden var også vanskelig at bygge på. Det bedste af grunden var nok tennisbanen, hvor min brors bedste ven advokat Poul Lauridsen bor

På guldsmed Rasmussens grund byggede Aase og K. Alstrup. Bagved lå korngrosserer Poulsens sommerhus. Det blev revet ned, og Poul Westphal byggede hus.